

**KANCELARIA
SENATU**

BIURO ANALIZ, DOKUMENTACJI
I KORESPONDENCJI

Warszawa, 31 grudnia 2019 r.

BADK.DPK.133.89.2019 MKo

P9-51/19	Data wpływu petycji 28 października 2019 r.
	Data sporządzenia informacji o petycji 30 grudnia 2019 r.

**KODEKS CYWILNY
USTAWA O PRAWIE AUTORSKIM I PRAWACH
POKREWNYCH**

TEMAT

DZIEDZICZENIE PRAW AUTORSKICH

WNOSZĄCY PETYCJE: petycja indywidualna

Osoba fizyczna.

PRZEDMIOT PETYCJI:

Podjąć inicjatywę ustawodawczą dotyczącą zmiany ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny oraz ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych, w celu skrócenia czasu po którym gasną prawa autorskie w związku z rozporządzeniem zawartym w testamencie.

UZASADNIENIE WNOSZĄCEGO PETYCJE:

Autor petycji postuluje wprowadzenie do Kodeksu cywilnego oraz ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych możliwości skrócenia czasu, po którym wygasają autorskie prawa majątkowe. Jak podkreśla się w uzasadnieniu petycji, obecnie prawa te wygasają po upływie 70 lat. Wnioskodawca przedstawia propozycje brzmienia przepisów, które jego zdaniem pozwoliłyby na wygaśnięcie majątkowych praw autorskich z chwilą śmierci autora, jeżeli ten wyraźnie zaznaczy to w swoim testamencie.

Składający petycję uważa, że zmienione regulacje, będą uzupełnieniem art. 64 Konstytucji RP, który stanowi, że każdemu przysługuje prawo własności, innych praw majątkowych oraz prawo dziedziczenia. Ponadto proponowane zmiany można uznać za realizację art. 6 Konstytucji RP, który gwarantuje warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury.

Autor petycji wnosi też o zmiany w ustawie Kodeks cywilny poprzez dodanie nowego art. 967a w następującym brzmieniu:

1. Spadkodawca, który jest autorem utworów o których mowa w art. 1 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych, może w testamencie ustanowić, iż z chwilą jego śmierci majątkowe prawa autorskie do tychże utworów ulegają wygaśnięciu.

2. Ustęp 1 nie obejmuje sytuacji, kiedy utwór jest utworem zależnym innego dzieła, a w momencie śmierci autora utworu zależnego, autor oryginalnego utworu wciąż żyje, lub majątkowe prawa autorskie oryginalnego utworu jeszcze nie wygasły.

3. Majątkowe prawa autorskie dla utworu zależnego, którego autor zawarł w swoim testamencie wolę o której mowa w ust. 1, wygasają dopiero z dniem wygaśnięcia majątkowych praw autorskich utworu oryginalnego.

4. Poprzez utwór zależny, rozumie się utwory o których mowa w art. 2 ust. 1 oraz art. 3 ustawy z dnia 4 lutego 1994 o prawie autorskim i prawach pokrewnych.

Ponadto autor petycji postuluje aby w ustawie o prawie autorskim i prawach

pokrewnych dodać art. 40a w brzmieniu:

1. Autorskie prawa majątkowe mogą ulec natychmiastowemu wygaśnięciu z dniem śmierci autora, o ile ten wyraźnie wskaże taką wolę w swoim testamencie.

2. Ustęp 1 nie obejmuje sytuacji, kiedy utwór jest utworem zależnym innego dzieła, a w momencie śmierci autora utworu zależnego, autor oryginalnego utworu wciąż żyje, lub majątkowe prawa autorskie oryginalnego, jeszcze nie wygasły.

3. Majątkowe prawa autorskie dla utworu zależnego, którego autor zawarł w swoim testamencie wolę o której mowa w ust. 1, wygasają dopiero z dniem wygaśnięcia majątkowych praw autorskich utworu oryginalnego.

4. Poprzez utwór zależny, rozumie się utwory o których mowa w art. 2 ust. 1 oraz art. 3 niniejszej ustawy.

STAN PRAWNY:

Akt Paryski Konwencji Berneńskiej o Ochronie Dzieł Literackich i Artystycznych sporządzony w Paryżu z dnia 24 lipca 1971 r. (Dz. U. z 1990 r. Nr 82, poz. 474) w art. 7 ustanawia tzw. minimum ochrony – wszystkie kraje przystępujące do konwencji (kraje związkowe) muszą wprowadzić do swojego ustawodawstwa okres ochrony nie krótszy, niż to jest w konwencji (50 lat po śmierci autora).

Dyrektywa 2006/116/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. w sprawie czasu ochrony prawa autorskiego i niektórych praw pokrewnych (Dz.U.U.E.L.2006.372.12) w art. 1 stanowi, że prawa autora utworu literackiego lub artystycznego w rozumieniu art. 2 Konwencji berneńskiej podlegają ochronie w okresie życia autora i przez okres 70 lat licząc od dnia jego śmierci, niezależnie od daty zgodnego z prawem podania utworu do publicznej wiadomości. Dla utworu współautorskiego, czas ochrony, liczy się od dnia śmierci ostatniego z autorów (art. 1 ust. 2).

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78 poz. 483 ze zm.) w art. 6 stanowi, że Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju. Ponadto, Rzeczpospolita Polska udziela pomocy Polakom zamieszkałym za granicą w zachowaniu ich związków z narodowym dziedzictwem kulturalnym.

Zgodnie z art. 64 Konstytucji RP każdy ma prawo do własności, innych praw majątkowych oraz prawo dziedziczenia. Własność, inne prawa majątkowe oraz prawo dziedziczenia podlegają równej dla wszystkich ochronie prawnej. Własność może być ograniczona tylko w drodze ustawy i tylko w zakresie, w jakim nie narusza ona istoty prawa własności.

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz. U z 2019 r. poz. 1145 ze zm.) w art. 922 § 1 stanowi, że prawa i obowiązki majątkowe zmarłego przechodzą z chwilą jego śmierci na jedną lub kilka osób.

Rozporządzić majątkiem na wypadek śmierci można jedynie przez testament. Jeżeli spadkodawca sporządził ważny testament co do całości spadku, to ma on pierwszeństwo, a przepisy dotyczące dziedziczenia ustawowego nie znajdują zastosowania. Gdy spadkodawca nie powołał spadkobiercy albo żadna z osób, które powołał nie chce lub nie może być spadkobiercą dochodzi do dziedziczenia ustawowego co do całości spadku (941 k.c.).

Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1231 ze zm.) w art. 17 stanowi, że jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, twórcy przysługuje wyłączne prawo do korzystania z utworu i rozporządzania nim na wszystkich polach eksploatacji oraz do wynagrodzenia za korzystanie z utworu.

Zgodnie z art. 41 ust. 1 pkt 1 ustawy, autorskie prawa majątkowe mogą przejść na inne osoby w drodze dziedziczenia.

Z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w ustawie, autorskie prawa majątkowe gasną z upływem lat siedemdziesięciu:

1) od śmierci twórcy, a do utworów współautorskich - od śmierci współtwórcy, który przeżył pozostałych;

2) w odniesieniu do utworu, którego twórca nie jest znany - od daty pierwszego rozpowszechnienia, chyba że pseudonim nie pozostawia wątpliwości co do tożsamości autora lub jeżeli autor ujawnił swoją tożsamość;

3) w odniesieniu do utworu, do którego autorskie prawa majątkowe przysługują z mocy ustawy innej osobie niż twórca - od daty rozpowszechnienia utworu, a gdy utwór nie został rozpowszechniony - od daty jego ustalenia;

4) w odniesieniu do utworu audiowizualnego - od śmierci najpóźniej zmarłej z wymienionych osób: głównego reżysera, autora scenariusza, autora dialogów, kompozytora muzyki skomponowanej do utworu audiowizualnego;

5) w odniesieniu do utworu słowno-muzycznego, jeżeli utwór słowny i utwór muzyczny zostały stworzone specjalnie dla danego utworu słowno-muzycznego - od śmierci później zmarłej z wymienionych osób: autora utworu słownego albo kompozytora utworu muzycznego (art. 36).

INFORMACJE DODATKOWE:

Czasowe ograniczenie majątkowych praw autorskich jest najistotniejszym, najdalej idącym ograniczeniem uprawnień autorskich, które zostało uczynione przede wszystkim

w interesie zapewnienia społeczeństwu dostępu do dóbr kultury. Obowiązujący, bardzo długi okres ochrony wynika z przepisów przywołanej wyżej dyrektywy 2006/116/WE.

Ujednolicając okres ochrony w państwach członkowskich, dostosowano się do poziomu państw z okresem najdłuższym, właśnie 70-letnim (Niemcy, Austria, Francja).

Zasadniczą ideą, która legła u podstaw przyjętej długości ochrony majątkowych praw autorskich, było zapewnienie ochrony utworu przez okres życia nie tylko samego twórcy, lecz także – mając na uwadze alimentacyjny interes jego spadkobierców – dwóch pierwszych pokoleń jego zstępnych (pkt 6 preambuły dyrektywy 2006/116/WE). Poza sporem powinno jednak pozostać, że uczynione założenie z wielu względów istotnie mija się z rzeczywistością. W praktyce głównym beneficjentem tak długiego okresu ochrony są podmioty wtórnie nabywające uprawnienia do korzystania z utworów, które – mimo zawartych w piątym rozdziale ustawy mechanizmów chroniących twórców przed zakłóconą równowagą negocjacyjną – niejednokrotnie nabywane są w pełnym zakresie uprawnień majątkowych przysługujących twórcy.

Ponadto spójne uzasadnienie tak długiego okresu wykluczenia z domeny publicznej w przypadku wielu kategorii utworów, zwłaszcza o charakterze techniczno-użytkowym (np. programów komputerowych) lub wzornictwa przemysłowego, byłoby trudne do wyobrażenia.¹

OPRACOWAŁ

Maciej Kowalski

WICEDYREKTOR

Danuta Antoszkiewicz

¹ Flisak D. (red.), Bukowski M., Okoń Z., Podrecki P., Raglewski J., Stanisławska-Kloc S., Targosz T., Komentarz do art. 36 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, LEX 2015.